

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 11. novembra 2015*

„Predhodno odločanje — Člena 107 PDEU in 108 PDEU — Državne pomoči — Pomoč, dodeljena ob kršitvi člena 108(3) PDEU — Odločba sodišča države članice, s katero je ugotovljena veljavnost pogodbe o dodelitvi te pomoči — Pravnomočnost — Skladna razlaga — Načelo učinkovitosti“

V zadevi C-505/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Landgericht Münster (deželno sodišče Münster, Nemčija) z odločbo z dne 17. septembra 2014, ki je prispela na Sodišče 12. novembra 2014, v postopku

Klausner Holz Niedersachsen GmbH

proti

Land Nordrhein-Westfalen,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, predsednica prvega senata v funkciji predsednice drugega senata, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadžiev (poročevalec), C. Likurgos in J. C. Bonichot, sodniki,

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Klausner Holz Niedersachsen GmbH D. Reich, odvetnik,
- za Land Nordrhein-Westfalen G. Schwendinger, odvetnik,
- za Evropsko komisijo R. Sauer, T. Maxian Rusche in P.-J. Loewenthal, agenti,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 107 PDEU in 108 PDEU ter načela učinkovitosti.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Klausner Holz Niedersachsen GmbH (v nadaljevanju: Klausner Holz) in Land Nordrhein-Westfalen (dežela Severno Porenje - Vestfalija, v nadaljevanju: Dežela) glede tega, da Dežela ni izpolnila obveznosti iz pogodb o dobavi lesa, sklenjenih z družbo Klausner Holz.

Nemško pravo

- 3 Člen 322(1) zakonika o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung, v nadaljevanju: ZPO), naslovljen „Materialna pravnomočnost“, določa:

„Sodbe so lahko pravnomočne, le če je bilo odločeno o zahtevku iz tožbe ali nasprotne tožbe.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 4 Skupina Klausner, med katerimi je družba Klausner Holz, in gozdna uprava Dežele sta 20. februarja 2007 sklenili pogodbo o dobavi lesa. Dežela se je na podlagi te pogodbe zavezala, da bo družbi Klausner Holz v letih od 2007 do 2014 prodala določene količine lesa po cenah, določenih vnaprej glede na velikost in kakovost lesa. Dežela se je poleg tega zavezala, da ne bo izvedla drugih prodaj po nižjih cenah od tistih, določenih v pogodbi.
- 5 Družba Klausner Holz in Dežela sta 17. aprila 2007 sklenili „okvirno prodajno pogodbo“, s katero je bila dopolnjena pogodba z dne 20. februarja 2007 (v nadaljevanju: skupaj: zadevni pogodbi).
- 6 V prvem semestru tega leta je Dežela s šestimi drugimi velikimi kupci lesa iglavcev prav tako sklenila pogodbe o dobavi lesa za obdobja od leta 2007 do – odvisno od primera – leta 2011 ali 2012, oziroma v enem primeru celo do leta 2014. V skladu s temi pogodbami so bile cene, dogovorjene za padla drevesa, dobavljena med letoma 2007 in 2008, podobne cenam, določenim v zadevnih pogodbah, medtem ko so bile cene za svež les, dobavljen od leta 2009, na splošno višje od cen, določenih v zadevnih pogodbah, če se ne upošteva možnosti prilagajanja teh cen pod nekaterimi pogoji in v nekaterih mejah.
- 7 Dežela je v letih 2007 in 2008 družbi Klausner Holz zagotovila dobave lesa, vendar predvidene nakupne količine padlih dreves niso bile dosežene. Družba Klausner Holz se je leta 2008 znašla v finančnih težavah, zaradi česar je včasih zamujala pri plačilu. Dežela je avgusta 2009 odpovedala „okvirno prodajno pogodbo“, s katero je bila dopolnjena pogodba z dne 20. februarja 2007, in z drugim semestrom tega leta družbi Klausner Holz prenehala dobavljati les pod pogoji, določenimi v zadevnih pogodbah.
- 8 Landgericht Münster (deželno sodišče Münster) je z ugotovitveno sodbo z dne 17. februarja 2012 ugotovilo, da zadevni pogodbi še vedno veljata. To sodbo je Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm), ki je odločalo o pritožbi, potrdilo s sodbo z dne 3. decembra 2012, ki je zdaj pravnomočna.
- 9 Družba Klausner Holz je nato pri predložitvenem sodišču vložila pritožbo proti Deželi, s katero je zahtevala, prvič, plačilo odškodnine zaradi pomanjkljivih dobav lesa leta 2009 v višini približno 54 milijonov EUR, drugič, dobavo približno 1,5 milijona kubičnih metrov lesa med letom 2010 in

februarjem 2013, in, tretjič, pridobitev podatkov med drugim v zvezi s finančnimi pogoji, pod katerimi je pet največjih kupcev lesa iglavcev pridobilo poseke lesa jelk pri Deželi v obdobju od leta 2010 do leta 2013.

- 10 Dežela pred predložitvenim sodiščem trdi – česar pred Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm) ni storila – da pravo Unije nasprotuje izvajanju zadevnih pogodb, ker ti pomenita „državni pomoči“ v smislu člena 107(1) PDEU, ki se izvajata ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU.
- 11 Zvezna republika Nemčija je julija 2013 Evropsko komisijo obvestila o obstoju nepriglašene pomoči, torej zadevnih pogodb, ki po mnenju te države članice ni združljiva z notranjim trgov. Komisija je poleg tega od več konkurentov družbe Klausner Holz prejela pritožbe z enakimi očitki o nezdružljivosti.
- 12 Predložitveno sodišče je 26. maja 2014 Komisiji poslalo prošnjo po pojasnilih na podlagi Obvestila Komisije o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalnih sodiščih (UL 2009, C 85, str. 1). Navedena institucija je v odgovor na ta dopis navedla, da glede na fazo postopkov, ki so bili sproženi na podlagi podatkov, ki jih je sporočila Zvezna republika Nemčija, in pritožb, omenjenih v prejšnji točki te sodbe, ne more oblikovati dokončnega stališča o uporabi prava Unije na področju državnih pomoči v obravnavanem primeru, saj mora biti tako stališče vsekakor pridržano za odločbo o koncu postopkov.
- 13 Predložitveno sodišče na podlagi preučitve različnih določb zadevnih pogodb meni, da ti pomenita državno pomoč v smislu člena 107(1) PDEU zlasti zaradi prednosti, ki je z njima dana družbi Klausner Holz z državnimi sredstvi in nespoštovanjem preizkusa zasebnega prodajalca. Poleg tega ugotavlja, da ta pomoč ne spada na področje uporabe nobene uredbe o skupinskih izjemah in da ne pomeni pomoči *de minimis* v smislu člena 2 Uredbe Komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov [107 PDEU] in [108 PDEU] pri pomoči *de minimis* (UL L 379, str. 5).
- 14 Po mnenju predložitvenega sodišča se je torej ta pomoč izvajala ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU. V skladu s sodno prakso Bundesgerichtshof (zvezno sodišče) pa je treba pogodbo zasebnega prava, s katero je dodeljena državna pomoč ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU, šteti za nično.
- 15 Vendar predložitveno sodišče meni, da mu je zaradi ugotovitvene sodbe Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm) z dne 3. decembra 2012, navedene v točki 8 te sodbe, ki je pravnomočna in s katero je bilo ugotovljeno, da zadevni pogodbi še vedno veljata, preprečeno izpeljati posledice kršitve člena 108(3), tretji stavek, PDEU.
- 16 V teh okoliščinah je Landgericht Münster (deželno sodišče Münster) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali se z evropskim pravom, zlasti s členoma 107 PDEU in 108 PDEU in načelom učinkovitosti, zahteva, da se v civilnopravnem sporu o izvajanju civilnopravne pogodbe, ki dodeljuje državno pomoč, ne upošteva pravnomočne civilnopravne ugotovitvene sodbe, ki je bila izdana v isti zadevi in s katero se je potrdila veljavnost te civilnopravne pogodbe, ne da bi se upoštevala zakonodaja o državni pomoči, če v skladu z nacionalnim pravom ni mogoče drugače preprečiti izvajanja pogodbe?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 17 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali pravo Unije v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotuje temu, da uporaba pravila nacionalnega prava o določitvi načela pravnomočnosti nacionalnemu sodišču, ki je ugotovilo, da pogodbi, ki sta predmet spora, o katerem odloča, pomenita državno pomoč v smislu člena 107(1) PDEU, ki se izvaja ob kršitvi člena 108(3), tretji

stavek, PDEU, zaradi nacionalne sodne odločbe, ki je postala pravnomočna in v kateri je bilo brez preučitve vprašanja, ali sta ti pogodbi državna pomoč, ugotovljeno, da še vedno veljata, preprečuje, da bi izpeljalo vse posledice te kršitve.

- 18 Najprej je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča člen 108(3) PDEU uvaja preventivni nadzor načrtov novih pomoči (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 25 in navedena sodna praksa).
- 19 S tako organiziranim nadzorom se poskuša doseči, da se bodo izvrševale samo pomoči, ki so združljive s skupnim trgom. Da bi se dosegel ta cilj, se izvedba načrta pomoči odloži, dokler ni z dokončno odločitvijo Komisije odpravljen dvom o združljivosti (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 20 Izvajanje tega sistema nadzora je na eni strani naloženo Komisiji in na drugi nacionalnim sodiščem, ki imajo dopolnjujočo, a ločeno vlogo (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 21 Medtem ko je za presojo združljivosti ukrepov pomoči z notranjim trgom izključno pristojna Komisija, ki deluje pod nadzorom sodišč Unije, so nacionalna sodišča pristojna, da do končne odločitve Komisije varujejo pravice posameznikov v primeru, da državni organi kršijo prepovedi iz člena 108(3) PDEU (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 22 Pred nacionalna sodišča so glede državnih pomoči lahko predloženi spori, v katerih so dolžna razlagati in uporabljati pojem pomoči, določen v členu 107(1) PDEU, zlasti zato, da bi ugotovila, ali bi državni ukrep, sprejet ob neupoštevanju postopka predhodnega nadzora, določenem v členu 108(3) PDEU, moral biti predmet takega postopka (glej v tem smislu sodbo Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires in Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, EU:C:1991:440, točki 9 in 10 in navedena sodna praksa).
- 23 Posredovanje nacionalnih sodišč izhaja iz neposrednega učinka, ki je priznan prepovedi izvajanja načrtovane pomoči, ki je določena v členu 108(3), tretji stavek, PDEU. Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da se značilnost takojšnje uporabe v primeru prepovedi izvajanja iz te določbe nanaša na celotno pomoč, ki naj bi se izvajala brez priglasitve (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 24 Nacionalna sodišča morajo tako posameznikom zagotoviti, da bodo zaradi kršitve člena 108(3), tretji stavek, PDEU sprejela vse ukrepe tako glede veljavnosti predpisov o izvedbi ukrepov kot tudi glede povračila finančne podpore, dodeljene ob kršitvi te določbe ali morebitnih začasnih ukrepov (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 30 in navedena sodna praksa).
- 25 Cilj naloge nacionalnih sodišč je zato sprejetje ukrepov, primernih za odpravo nezakonitosti izvrševanja pomoči, da upravičenci – dokler ne bi bila sprejeta dokončna odločitev Komisije – ne bi še naprej prosto razpolagali s temi pomočmi (sodba Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 26 V ta namen lahko nacionalna sodišča, če ugotovijo, da zadevni ukrep pomeni državno pomoč v smislu člena 107 PDEU, ki se je izvajala ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU, odločijo, da bodo ali začasno odložila izvajanje zadevnega ukrepa in odredila vračilo že izplačanih zneskov ali odredila začasne ukrepe, da zavarujejo na eni strani interese zadevnih strank in na drugi polni učinek poznejše odločbe Komisije (glej po analogiji sodbo Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, točka 43, in sklep Flughafen Lübeck, C-27/13, EU:C:2014:240, točka 26).

- 27 V obravnavanem primeru je predložitveno sodišče v skladu z nalogo, ki je bila zanj tako predpisana, ugotovilo, da zadevni pogodbi pomenita državno pomoč, ki se je izvajala ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU. Vendar meni, da mu je zaradi pravnomočnosti, povezane z ugotovitveno odločbo Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm) o potrditvi, da zadevni pogodbi še vedno veljata, preprečeno izpolnjevanje obveznosti glede določitve posledic te kršitve.
- 28 V zvezi s tem je iz spisa, predloženega Sodišču, na eni strani razvidno, da se spor, v katerem je bila izrečena ta odločba Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm), ni niti v glavnem zahtevku niti v nasprotnem zahtevku nanašal na značilnost zadevnih pogodb kot državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU, tako da – kot poudarja predložitveno sodišče – tega vprašanja ni preučilo Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm), kot tudi ne Landgericht Münster (deželno sodišče Münster), ko je odločalo na prvi stopnji v okviru istega spora.
- 29 Iz tega na drugi strani sledi, da je bil edini predmet spora, v katerem je bila izrečena ugotovitvena sodba Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm), razsodba, da zadevni pogodbi še vedno veljata, ne glede na to, da ju je Dežela odpovedala. Nasprotno, predmet spora, o katerem odloča predložitveno sodišče, se nanaša, prvič, na plačilo odškodnine za neizvajanje dela teh pogodb, drugič, na izvajanje njunega drugega dela in, tretjič, na pridobitev nekaterih podatkov med drugim v zvezi s cenami, ki se v praksi uporabljajo v sektorju.
- 30 Ob tem, da priznava, da načelo pravnomočnosti, kot je določeno v nacionalnem pravu, pozna nekatere objektivne, subjektivne in časovne meje ter nekatere izjeme, predložitveno sodišče navaja, da to pravo nasprotuje ne le ponovnemu preizkusu predlogov, ki so bili že izrecno dokončno obravnavani, v drugem sporu, ampak tudi obravnavanju vprašanj, ki bi jih bilo mogoče postaviti v okviru prejšnjega spora, vendar niso bila postavljena.
- 31 V zvezi s tem je treba spomniti, da morajo nacionalna sodišča v največji možni meri razlagati določbe nacionalnega prava tako, da njihova uporaba prispeva k izvajanju prava Unije (sodba Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, točka 60).
- 32 To načelo skladne razlage nacionalnega prava ima nekatere omejitve. Tako je obveznost nacionalnega sodišča, da se pri razlagi in uporabi upoštevnih pravil nacionalnega prava sklicuje na vsebino prava Unije, omejena s splošnimi pravnimi načeli in ne more biti podlaga za razlago nacionalnega prava *contra legem* (glej v tem smislu sodbo Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, točka 100, in Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, točka 39).
- 33 V postopku v glavni stvari predložitveno sodišče meni, da je soočeno s tako omejitvijo, pri čemer poudarja, da mu nacionalno pravo ne ponuja „nobene [...] možnosti, da bi nasprotovalo izvajanju [zadevnih pogodb]“.
- 34 V zvezi s tem je treba spomniti, da načelo skladne razlage zahteva, da nacionalna sodišča ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in ob uporabi načinov razlage, ki jih priznava nacionalno pravo, naredijo vse, kar je v njihovi pristojnosti, da zagotovijo polni učinek prava Unije in dosežejo rešitev v skladu z njegovim ciljem (glej v tem smislu sodbo Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 35 Tako mora predložitveno sodišče na tej podlagi preveriti, ali lahko pride do take razlage s tem, da med drugim upošteva elemente, navedene v točkah 28 in 29 te sodbe (glej po analogiji sodbo Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, točka 31), in sodno prakso Sodišča, ki je navedena v točki 26 te sodbe in iz katere izhaja, da nacionalna sodišča za to, da bi izpeljala posledice kršitve člena 108(3), tretji stavek, PDEU, lahko po potrebi odredijo začasne ukrepe. V obravnavanem primeru mora zato predložitveno sodišče preučiti možnost odreditve ukrepa, kot je začasna prekinitve zadevnih pogodb do sprejetja odločitve Komisije o koncu postopka, kar bi navedenemu sodišču omogočilo spoštovanje obveznosti na podlagi člena 108(3), tretji stavek, PDEU, ne da bi se moralo izreči o veljavnosti zadevnih pogodb.

- 36 Poleg tega, čeprav je predložitveno sodišče menilo, da se izjeme od načela pravnomočnosti, ki izhajajo iz nemškega civilnega procesnega prava, ne uporabijo v obravnavanem primeru, je treba navesti, da na podlagi člena 322(1) ZPO sodba postane materialno pravnomočna, šele ko je bilo odločeno o zahtevku iz tožbe ali nasprotne tožbe. Zato mora predložitveno sodišče preveriti, ali taka omejitev, izrecno navedena v členu 322 ZPO, dopušča razlago te določbe tako, da če je zatrjevana kršitev člena 108(3), tretji stavek, PDEU, se pravnomočnost razširja le na pravne zahtevke, o katerih je sodišče odločalo, in torej ni ovira za to, da se sodišče v okviru poznejšega spora izreče o pravnih točkah, glede katerih se v tej končni odločbi ni izreklo.
- 37 Posledica ukrepa, kot je ta iz točke 35 te sodbe, ali razlage nacionalnega prava, kot je ta, ki je navedena v točki 36 te sodbe, namreč ne bi bila vprašljivost pravnomočnosti, povezane z odločbo Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm).
- 38 Če tak ukrep ali taka razlaga kljub temu ne bi bila mogoča, je treba spomniti na pomen, ki ga ima tako v pravu Unije kot tudi v nacionalnih pravnih redih načelo pravnomočnosti. Za zagotovitev stabilnosti prava in pravnih razmerij ter učinkovitega izvajanja sodne oblasti je namreč pomembno, da sodnih odločb, ki so postale pravnomočne po tem, ko so bila izčrpana vsa razpoložljiva pravna sredstva, ali po tem, ko so se iztekli roki zanje, ni več mogoče izpodbijati (glej sodbi Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, točka 22, in Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 28).
- 39 Zato pravo Unije nacionalnega sodišča v vseh primerih ne obvezuje, da ne uporabi nacionalnih postopkovnih pravil, v skladu s katerimi postane odločba pravnomočna, čeprav bi bilo tako mogoče odpraviti kršitev prava Unije z zadevno odločbo (sodbe Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, točka 22, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, C:2009:506, točka 23, Komisija/Slovaška republika, C-507/08, EU:C:2010:802, točka 60, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 59, in Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 29).
- 40 Kadar na tem področju ni ureditve Unije, so pravila za izvajanje načela pravnomočnosti določena v nacionalnem pravnem redu držav članic na podlagi načela postopkovne avtonomije držav članic. Vendar pa ta pravila ne smejo biti niti manj ugodna od tistih, ki urejajo podobne nacionalne položaje (načelo enakovrednosti), niti ne smejo biti urejena tako, da bi dejansko onemogočila ali pretirano otežila izvrševanje pravic, ki jih podeljuje pravni red Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem smislu sodbi Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, točka 24, in Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 54 in navedena sodna praksa).
- 41 Sodišče je glede načela učinkovitosti že razsodilo, da je treba vsak primer, v katerem se postavlja vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali preveč otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju vloge te določbe v celotnem postopku ter poteka postopka in njegovih posebnosti pred različnimi nacionalnimi sodišči. V zvezi s tem je treba po potrebi upoštevati načela zadevnega nacionalnega pravnega sistema, kot so načelo varstva pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in načelo učinkovitega poteka postopka (glej v tem smislu sodbi Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, točka 27, in Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točki 36 in 37 ter navedena sodna praksa).
- 42 V zvezi s tem je treba navesti, da je posledica razlage nacionalnega prava, kot je ta, opisana v točki 30 te sodbe, lahko med drugim to, da se odločbi nacionalnega sodišča, v obravnavanem primeru Oberlandesgericht Hamm (višje deželno sodišče Hamm), pripišejo učinki, zaradi katerih v obravnavani zadevi ne bi bilo mogoče uporabiti prava Unije, saj bi bilo nacionalnim sodiščem onemogočena obveznost zagotoviti spoštovanje člena 108(3), tretji stavek, PDEU.

- 43 Iz tega bi namreč sledilo, da bi nacionalni organi in upravičenci do državne pomoči lahko obšli prepoved, določeno v členu 108(3), tretji stavek, PDEU, s tem, da bi brez sklicevanja na pravo Unije na področju državnih pomoči pridobili ugotovitveno sodbo, katere učinek bi jim nazadnje omogočal, da še naprej več let izvajajo zadevno pomoč. V takem primeru, kot je ta v postopku v glavni stvari, bi se kršitev prava Unije ponovila z vsako novo dobavo lesa, ne da bi bilo to kršitev mogoče odpraviti.
- 44 Poleg tega se s tako razlago nacionalnega prava lahko odvzame poln učinek izključni pristojnosti Komisije, navedeni v točki 21 te sodbe, da pod nadzorom sodišča Unije presoja združljivost ukrepov pomoči z notranjim trgov. Če bi namreč Komisija, ki ji je Zvezna republika Nemčija medtem priglasila ukrep pomoči, ki naj bi ga pomenili zadevni pogodbi, morala ugotoviti, da ta pomoč ni združljiva z notranjim trgov, in odrediti njeno vračilo, bi bilo izvajanje njene odločbe obsojeno na neuspeh, če bi ji bilo mogoče nasprotovati z nacionalno sodno odločbo, s katero je razglašeno, da pogodbi, ki pomenita pomoč, „veljata“.
- 45 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da je treba nacionalno pravilo, ki nacionalnemu sodišču zaradi nacionalne pravnomočne sodne odločbe, ki je izdana v sporu, ki nima enakega predmeta in se ne nanaša na značilnost zadevnih pogodb kot državne pomoči, preprečuje, da bi izpeljalo vse posledice kršitve člena 108(3), tretji stavek, PDEU, šteti za nezdružljivo z načelom učinkovitosti. Ovire take razsežnosti za učinkovito izvajanje prava Unije in med drugim pravil na področju državnih pomoči ni mogoče razumno upravičiti z načelom pravne varnosti (glej po analogiji sodbi Fallimento Olimpiclub, EU:C:2009:506, točka 31, in Ferreira da Silva e Britto, C-160/14, EU:C:2015:565, točka 59).
- 46 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da pravo Unije v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotuje temu, da uporaba pravila nacionalnega prava o določitvi načela pravnomočnosti nacionalnemu sodišču, ki je ugotovilo, da pogodbi, ki sta predmet spora, o katerem odloča, pomenita državno pomoč v smislu člena 107(1) PDEU, ki se izvaja ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU, zaradi nacionalne sodne odločbe, ki je postala pravnomočna in v kateri je bilo brez preučitve vprašanja, ali sta ti pogodbi državna pomoč, ugotovljeno, da še vedno veljata, preprečuje, da bi izpeljalo vse posledice te kršitve.

Stroški

- 47 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Pravo Unije v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotuje temu, da uporaba pravila nacionalnega prava o določitvi načela pravnomočnosti nacionalnemu sodišču, ki je ugotovilo, da pogodbi, ki sta predmet spora, o katerem odloča, pomenita državno pomoč v smislu člena 107(1) PDEU, ki se izvaja ob kršitvi člena 108(3), tretji stavek, PDEU, zaradi nacionalne sodne odločbe, ki je postala pravnomočna in v kateri je bilo brez preučitve vprašanja, ali sta ti pogodbi državna pomoč, ugotovljeno, da še vedno veljata, preprečuje, da bi izpeljalo vse posledice te kršitve.

Podpisi